

10 SỰ KIỆN NỔI BẬT CỦA KINH TẾ THẾ GIỚI NĂM 2021

Lê Đình Tự *

2021 tiếp tục là năm đầy khó khăn thách thức với mỗi quốc gia trên toàn thế giới, do tác động kéo dài của đại dịch Covid-19. Nhưng với sự nỗ lực vượt khó của Chính phủ và người dân, các nước đã cơ bản kiểm soát được dịch bệnh với việc tiêm vắc xin trên diện rộng, đưa các hoạt động kinh tế xã hội và đời sống về tình trạng bình thường mới. Theo đó, kinh tế thế giới năm 2021 đang trên đà hồi phục và đạt mức tăng trưởng khá cao... Đó là cơ sở để Tạp chí Kinh doanh và Công nghệ lựa chọn 10 sự kiện nổi bật của kinh tế thế giới năm 2021.

1. Kinh tế thế giới tăng trưởng 5,9% cao hơn dự báo đầu năm

Từ đầu năm 2020 đến nay, đại dịch Covid-19 bùng phát trên diện rộng tác động bất lợi đến kinh tế thế giới. Nếu năm 2020 tổng sản phẩm toàn cầu suy giảm mạnh (-4,2%) thì sang năm 2021 bất chấp khó khăn chồng chất, song hành với cuộc chiến chống dịch, kinh tế thế giới (KTTG) vẫn tăng trưởng ngoài mong đợi. Ước tính GDP toàn thế giới năm 2021 tăng 5,9%, cao hơn dự báo đầu năm (3,4%) và là con số “đầy mơ ước” (theo đánh giá của WB). Theo đó, trong 7 tháng đầu năm, KTTG như cái lò xo bị dồn nén lâu ngày đã “bật lên” tăng mạnh, nhưng sau đó các biến chủng mới của SARS.Cov-2 xuất hiện (Delta tháng 7 và Omicron tháng 11) đã khiến đà tăng trưởng chững lại vào cuối năm. Có được thành quả này là nhờ vào “lực kéo” của các đầu tàu gồm kinh tế Mỹ, EU, Trung Quốc, Ấn Độ... với các gói kích thích “khủng” (cỡ từ 1 đến vài nghìn tỷ USD)

và những quyết sách kịp thời, hợp lý, linh hoạt trong điều hành nền kinh tế. Ngoài ra, phải kể đến những thành tựu vượt bậc của ngành công nghiệp dược trong điều chế vắc xin (trong 1 năm có tới 10 loại được cấp phép) và sản xuất thuốc điều trị Covid-19 đã bước đầu đẩy lùi dịch bệnh và làm tăng niềm tin, sự kỳ vọng của người dân, nhất là giới đầu tư.

2. Tàu hàng siêu trọng Ever Given bị mắc cạn ở kênh đào Sues, mỗi ngày KTTG thiệt hại 9,6 tỷ USD

Nguyên nhân ban đầu được xác định là vì gió cát quá lớn, và cho dù các bên có liên quan (Cơ quan quản lý kênh đào Ai Cập, chủ hãng tàu...) đã dốc toàn lực để sớm giải cứu, nhưng hậu quả của vụ mắc cạn này là rất lớn. Trong lúc tàu gặp nạn có tới 450 tàu hàng đang chờ ở 2 đầu kênh, tuyến đường biển ngắn nhất nối châu Á với châu Âu, nơi có tới 12% hàng hóa giao thương quốc tế, 8% lượng khí thiên nhiên hóa lỏng, 1,74 triệu thùng dầu mỗi ngày được chuyên chở qua đây.

* Trường ĐH Ngoại ngữ - Tin học TP.HCM

Cụ thể: tổng thiệt hại mà các nền kinh tế toàn thế giới gánh chịu khoảng 9,6 tỷ USD mỗi ngày, tương đương 400 triệu 01 giờ, 6,7 triệu mỗi phút. Rộng hơn nữa, thương mại thế giới thiệt hại từ 6 đến 10 tỷ USD mỗi tuần do ách tắc, ùn ứ hàng hóa. Qua vụ việc này đã phơi bày ra những bất cập hay “lỗ hổng” trong thương mại quốc tế nói chung và ngành logistics nói riêng, đó là sự phụ thuộc quá mức vào một tuyến đường biển. Tranh luận đã nổ ra trong giới quản lý kinh tế xung quanh câu hỏi, làm thế nào để không lặp lại sự việc. Nhưng cuối cùng, đa số đều chấp nhận kế hoạch của Chính phủ Ai Cập là đầu tư hàng tỷ USD để mở rộng bề ngang kênh thêm 30% so với hiện nay để nâng cao năng lực thông tàu. Như vậy, một bài học muôn năm cũ lại được nhắc tới: tránh để đứt gãy chuỗi cung ứng trong thời kỳ toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế; nâng cao năng lực cạnh tranh bằng việc hạ giá thành sản phẩm, hàng hóa; quy luật cung-cầu vẫn luôn đúng trong kinh tế thị trường. Bài học này càng được kiểm chứng trong nền kinh tế Việt Nam: cuối quý III & đầu quý IV khi cả nước dần nới lỏng cơ chế quản lý để phục hồi kinh tế, đã xảy ra tình trạng thiếu container rỗng khiến giá vận chuyển hàng xuất khẩu tăng nhiều, thậm chí có thời điểm làm gián đoạn hoạt động xuất nhập khẩu.

3. Khủng hoảng thiếu năng lượng xảy ra tại nhiều quốc gia

Việc thiếu hụt năng lượng ở nhiều nước, nhất là các nền kinh tế trọng yếu không những gây thiệt hại về nhiều mặt (trong đó có lạm phát) mà còn khiến lãnh

đạo nhiều nước lúng túng, bị động vì chưa tìm ra phương thức giải quyết triệt để. Đó là tình trạng thiếu than ở Trung Quốc từ giữa năm, do Chính phủ nước này siết chặt quản lý khai thác than lậu; thiếu cục bộ nguồn cung điện ở Mỹ và xăng dầu tại Anh từ quý III; đặc biệt là thiếu khí đốt (gas) trầm trọng ở châu Âu vào những tháng cuối năm, trong bối cảnh mùa đông khu vực này được dự báo sẽ lạnh giá hơn. Nguyên nhân cụ thể của tình trạng khủng hoảng ở mỗi nước có khác nhau, nhưng đều có điểm chung là cầu tăng trong khi cung không đáp ứng kịp. Theo đó, ở Anh việc thiếu xăng dầu chủ yếu do thắt chặt các biện pháp phòng, chống Covid-19 dẫn đến...thiếu đội ngũ lái xe bồn chở xăng dầu từ các cảng biển, cơ sở sản xuất đến nơi tiêu dùng. Còn thiếu gas ở châu Âu có lý do chính là phụ thuộc quá nhiều vào nguồn cung của Nga (hơn 90%), mà Nga cung cấp nhiều hay ít lại do tên lửa của NATO tiến gần đến biên giới nước này bao nhiêu; tức là lý do ngoài kinh tế, do cạnh tranh địa chính trị. Về cách vượt qua khủng hoảng, các chuyên gia nhận định, rất khó bù đắp trong ngắn hạn, không phải cứ nói là bỏ ngay được việc dùng nhiên liệu hóa thạch trong sản xuất công nghiệp cũng như đời sống hàng ngày. Muốn có đủ nguồn năng lượng “sạch” thay thế như điện gió, điện mặt trời, điện thủy triều... thì cần đầu tư nhiều tiền và công nghệ cao nữa. Rõ ràng, các nhà hoạch định chính sách cũng như quản lý điều hành nền kinh tế trên thế giới hiện đang lâm vào thế “tiến thoái lưỡng nan” trong giải quyết triệt để cuộc khủng hoảng này, mà

chỉ mong nó ngày một dịu đi, chứ không bùng lên thành các cuộc đại khủng hoảng như đã xảy ra trong lịch sử.

4. Lạm phát tăng cao hơn dự báo ở nhiều nước, nhất là những nền kinh tế lớn như Mỹ, Trung Quốc, EU

Ước tính CPI toàn thế giới 2021 tăng khoảng 4,5-5,9%, riêng Mỹ khoảng 6%, Trung Quốc 4,5 %, EU xấp xỉ 4%... Các chỉ số này đều cao hơn dự báo đầu năm của các định chế tài chính thế giới, nhưng theo các nhà kinh tế học thì vẫn là mức tăng chấp nhận được, mặc dù về hậu quả của lạm phát không hề nhỏ. Vào dịp cuối năm, các động thái của Ngân hàng Trung ương Mỹ (FED) cho thấy cơ quan đóng vai trò như “van điều tiết” của KTTG đang khá chủ động ứng phó, nếu cần thì sẵn sàng tăng lãi suất để kiềm chế đà mất giá của đồng USD. Nguyên nhân thì có nhiều, nhưng tựu trung lại vẫn nằm ở quy luật cung-cầu của kinh tế thị trường và trên tất cả là do sự can thiệp của “bàn tay vô hình” là nhu cầu, tâm lý của người tiêu dùng, cộng với chính sách tài khóa tiền tệ của các quốc gia. Trái ngược với tình trạng lạm phát cao trên thế giới, kinh tế Việt Nam có nét riêng, khi CPI cả năm chỉ tăng 1,85%. Đây là mức tăng thấp nhất trong vòng 8 năm gần đây và có thể coi là thành tựu đáng ghi nhận, trong bối cảnh nước ta chịu hậu quả nặng nề của đợt bùng phát thứ 4 đại dịch Covid-19 suốt hơn 2 năm vừa qua.

5. Sự điều chỉnh chính sách đối ngoại của Mỹ làm “hạ nhiệt” chiến tranh thương mại với Trung Quốc

Với sự linh hoạt trong chính sách đối ngoại, ngay từ những ngày đầu năm

2021 Tổng thống Mỹ J.Biden đã thực thi việc sửa đổi và điều chỉnh chính sách thương mại quốc tế, góp phần hạ nhiệt chiến tranh thương mại với Trung Quốc vốn kéo dài hơn 3 năm qua, cũng như cải thiện quan hệ thương mại với các đồng minh như EU, Bắc Mỹ, Nhật Bản, Hàn Quốc, Australia... Đây được coi là nguyên nhân quan trọng, giúp cho quá trình tự do hóa thương mại trên thế giới bớt đi những “rào cản” được dựng lên dưới thời cựu Tổng thống D.Trump, qua đó góp phần thúc đẩy kinh tế nhanh phục hồi và tăng trưởng trở lại, bất chấp những hậu quả của đại dịch Covid-19.

6. Hiệp định đối tác kinh tế toàn diện khu vực (RCEP) được thông qua, có hiệu lực từ ngày 01/01/2022

Đây được coi là thắng lợi mới của xu thế tự do hóa thương mại vì RCEP-một FTA thế hệ mới, tiến bộ được 10 nước ASEAN ký kết ngày 15/11/2020 với 5 đối tác kinh tế lớn ngoài khối là Australia, Hàn Quốc, New Zealand, Nhật Bản và Trung Quốc, trải qua đúng 1 năm phấn đấu để có đủ 6/9 nước ASEAN và 4/5 đối tác ngoài khối nộp đủ hồ sơ phê chuẩn theo kế hoạch. Ở một số khía cạnh của hợp tác kinh tế-thương mại nó được đánh giá là tiến bộ, thông thoáng hơn các FTA mà ASEAN đã ký trước đó (như về sở hữu trí tuệ, lộ trình cắt bỏ thuế ...). Quan trọng hơn là khi đi vào thực hiện, sẽ tạo mối liên kết kinh tế lớn nhất thế giới với 2,2 tỷ dân (chiếm 30% dân số thế giới) và tổng GDP lên tới 26.000 tỷ USD. Theo đó, kinh tế Việt Nam được hưởng lợi nhiều, vì các đối tác cam kết sẽ xóa bỏ từ 30% đến 100% các dòng thuế theo lộ

trình từ 5-21 năm đối với hàng hóa xuất khẩu. Đây là động lực thúc đẩy xuất khẩu hàng hóa của Việt Nam, ngay trong năm 2022 và cả những năm tiếp theo.

7. Trung Quốc thông qua nghị quyết “lịch sử” về định hướng phát triển kinh tế-xã hội trong 30 năm tới

Có 4 nội dung quan trọng trong nghị quyết này (thông qua tháng 10/2021), gồm: (1) Tổng kết những thành tựu trong 100 năm lãnh đạo của Đảng Cộng sản Trung Quốc (7/1921-7/2021) để rút ra bài học kinh nghiệm trong thực hiện mục tiêu 100 năm thành lập nước CHND Trung Hoa (đến 01/10/2049); (2) Xác lập và một lần nữa, khẳng định tư tưởng Tập Cận Bình được sánh ngang với tư tưởng-học thuyết của Mao Trạch Đông, Đặng Tiểu Bình trong xã hội Trung Quốc và học thuyết về xây dựng xã hội “xã hội chủ nghĩa đặc sắc Trung Quốc” trong thời đại mới; (3) Đề ra mục tiêu chiến lược tổng thể về phát triển kinh tế-xã hội, về đối nội, đối ngoại cho Trung Quốc trong 30 năm tới, mà trọng tâm là các biện pháp để thực hiện mục tiêu “song bách 2”, để đến 2049 đưa nước này thành cường quốc thế giới với mức sống cao cho người dân, nền công-nông nghiệp và khoa học kỹ thuật hiện đại; (4) Có một số điều chỉnh trong một vài năm tới (kể từ 2022) là tạm thời không chú trọng đẩy nhanh cải cách, mà tập trung chấn chỉnh các hoạt động văn hóa-xã hội, truyền thông, lập lại kỷ cương xã hội nhằm tiến tới Đại hội đại biểu lần thứ XX của Đảng Cộng sản Trung Quốc, dự kiến sẽ họp vào nửa cuối năm 2022. Tuy toàn văn nghị quyết không nói đến, nhưng thông tin chính thức tại nước

này giữa tháng 12/2021 đưa ra dự báo quan trọng. Theo đó, đến 2036 nền kinh tế Trung Quốc (qua giá trị tuyệt đối của GDP) sẽ lớn hơn của Mỹ, vươn lên thành cường quốc số 1 thế giới. Cho dù thực hư, độ chính xác của dự báo đó đến đâu thì còn phải chờ thêm, nhưng nghị quyết này có ý nghĩa vô cùng quan trọng đối với tương lai phát triển của kinh tế Trung Quốc nói riêng và KTTG nói chung trong vài thập niên tới.

8. Thủ tướng CHLB Đức, bà Angela Merkel rời chính trường (24/11/2021) sau 16 năm cầm quyền

Suốt 4 nhiệm kỳ lãnh đạo, bằng sự nỗ lực phi thường, tài năng và sự linh hoạt ứng phó hiểm thấy, người đàn bà nhiều năm được bình chọn là “người phụ nữ quyền lực nhất thế giới” này đã góp phần đưa nước Đức giữ vững vị thế đầu tàu của kinh tế EU, có tiếng nói ngày càng lớn hơn trên trường quốc tế ở châu Âu lẫn toàn thế giới. Nếu như người kế nhiệm bà, đương kim Thủ tướng Olaf Scholz-Thủ lĩnh Đảng Dân chủ Tự do (SPD) biết tập hợp đủ lực lượng, tiếp tục đường lối của bà A.Merkel, phát huy tối đa tiềm lực về kinh tế, khoa học-công nghệ... vốn có của nước Đức, kết hợp với nguồn lực đến từ hợp tác kinh tế quốc tế thì không loại trừ khả năng đến năm 2030 kinh tế Đức sẽ vượt Nhật Bản để trở thành nền kinh tế lớn thứ 3 thế giới. Với tình hình hiện nay, với tính cách, con người ông O.Scholz thì việc chuyển giao quyền lực khá suôn sẻ ở Đức vừa qua, nhiều chuyên gia hy vọng, kinh tế Đức sẽ tiếp tục tăng trưởng và có đóng góp tích cực hơn vào kinh tế toàn cầu.

9. Tỷ phú Elon Musk được bình chọn là “nhân vật của năm 2021”

Ngay từ mấy năm trước, vị tỷ phú trẻ (sinh 1971) này đã khá nổi tiếng trong giới tỷ phú-doanh nhân thế giới, vì những đóng góp thiết thực cho kinh tế, khoa học, bảo vệ môi trường cũng như hoạt động từ thiện. Trong năm nay ông càng nổi lên thu hút sự chú ý của toàn thế giới, không chỉ vì tài thao lược trong kinh doanh để đưa tổng tài sản lên con số 300 tỷ USD (vượt tỷ phú Z.Bezos để đứng đầu trong số những người giàu nhất thế giới) mà còn vì các hoạt động của ông có tầm ảnh hưởng tích cực tới cả kinh tế, công nghệ lẫn xã hội, môi trường trên hành tinh này, mà hơn thế vượt ra ngoài phạm vi trái đất như đánh giá của giới truyền thông thế giới. Ngoài đam mê, dồn sức cho công cuộc bảo vệ môi trường, gìn giữ cho trái đất thêm xanh, trong lành (biểu hiện qua tăng trưởng của Tập đoàn ô tô điện Tesla do ông sáng lập, làm chủ) thì ông còn vươn cao, bay xa hơn nữa. Công ty vũ trụ tư nhân SpaceX của ông đưa các du hành gia không chuyên vào vũ trụ với giá ưu đãi, đã đốt nóng thêm cuộc đua chinh phục không gian vũ trụ hiện nay. Quan trọng hơn, E.Musk còn dành hàng trăm triệu USD cho công cuộc chống biến đổi khí hậu, trong đó có dự án 40 triệu USD cho chuyến thám hiểm nhằm tìm kiếm sự sống trên Sao Hỏa. Đó là chưa kể việc ông đã dành hơn 20 triệu USD làm từ thiện, giúp đỡ các nạn nhân Covid-19 và dự án hàng chục triệu USD khác để trồng thêm cây xanh, ngăn chặn nạn cháy, phá rừng.

10. Thế giới, nhất là các nước sử dụng nhiều năng lượng hóa thạch đã hợp tác và đồng thuận hơn trong cuộc chống biến đổi khí hậu

Diễn hình là kết quả của Hội nghị thượng đỉnh thế giới về biến đổi khí hậu (COP26) diễn ra ở Scotland từ cuối tháng 11 đến đầu tháng 12/2021. Theo đó, lần đầu tiên các nước đều cam kết: đến 2030 phải cắt giảm 30% phát thải khí nhà kính toàn cầu; giảm tốc độ nóng lên của trái đất dưới 1,5 độ C; tổng chi phí các doanh nghiệp, tập đoàn lớn và các chính phủ cho việc bảo vệ hành tinh lên tới 400 tỷ USD. Không như vài năm trước (2015-2018) khi lãnh đạo các nước cũng cam kết nhiều nhưng việc thực thi còn hời hợt, không đến nơi đến chốn, năm nay công cuộc quan trọng này đã có những dấu hiệu tích cực cả về lý thuyết lẫn thực tế. Ngoài các tỷ phú, doanh nhân (diễn hình là E.Musk)...hay các chính phủ (cụ thể là Trung Quốc) dường như đã “thấm” hậu quả của biến đổi khí hậu mà trở nên cương quyết hơn về việc giảm sử dụng năng lượng hóa thạch. Và kết quả đã thấy rõ, ngày 27/12/2021 quan sát từ vệ tinh của Cơ quan Hàng không vũ trụ Mỹ (NASA) cho thấy, lỗ hổng tầng ozon rộng bằng diện tích châu Nam Cực ở vùng cực Nam của trái đất đã khép lại; đồng nghĩa với việc hành tinh của chúng ta đã có thêm chiếc áo bảo vệ khỏi sự công phá từ các tia cực tím, hồng ngoại, UV... của Mặt trời. Một tin vui đến với toàn thế giới trước khi nhân loại đón chào Năm mới 2022./.

Ngày nhận bài: **05/01/2022**

Ngày phản biện: **09/01/2022**

Ngày duyệt đăng: **11/01/2022**